

Motion till riksdagen
2006/07:Fö219

av **Elina Linna m.fl. (v)**

Hälsoeffekter av strålning

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Elektromagnetiska fält och ohälsa	3
4	Forskning om elektromagnetiska fält och ohälsa.....	3
5	Mobiltelefoner	4
6	Basstationer	4
7	Elöverkänslighet	5
8	Är elöverkänslighet en sjukdom?	5
9	Konsumentverket.....	6
10	Krav på produkter vid statlig upphandling	7

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om varningstext på mobiltelefoner och dect-telefoner.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om analys av konsekvenser på grund av ändrad lag avseende ledningsrätt.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödet till bostadsanpassning ska kunna användas till åtgärder för att elöverkänsliga ska kunna att bo kvar i sina hem.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om enhetlighet och rättssäkerhet i bedömningen av elöverkänslighet.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att elöverkänslighet ska kunna godkännas som arbetsskada.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att klassificera elöverkänslighet som sjukdom.³
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortsatt forskning avseende elöverkänslighet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Konsumentverkets ansvar för information och testning avseende mobiltelefoner.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten bör utgå från TCO Developments riktlinjer för strålvärden m.m. avseende mobiltelefoner vid upphandling.

¹ Yrkandena 3, 4 och 9 hänvisade till CU.

² Yrkandena 5 och 6 hänvisade till SfU.

³ Yrkande 7 hänvisat till SoU.

3 Elektromagnetiska fält och ohälsa

Frågan om relationerna mellan elektromagnetiska fält och ohälsa är mer aktuell än någonsin. Människor exponeras dagligen för olika typer av strålning från t.ex. mobiltelefoner, mobilmaster, bildskärmar och diverse elektrisk utrustning. Allt fler serviceinrättningar i samhället bygger sitt tjänsteutbud på att kommunikationen ska ske via mobiltelefon eller Internet. Ett snabbt och effektivt redskap för de flesta, men för många förenat med ohälsa. Fler och fler ställer sig därför frågan om vilken påverkan den ökade förekomsten av elektromagnetisk strålning har på hälsan, både på kort och lång sikt. Enskilda människor beskriver besvär och ohälsa vid användandet av datorer, mobiltelefoner och i samband med el i alla dess former.

En viss öppning och en mer ödmjuk inställning har iakttagits från Statens strålskyddsinstitut, som nu kan medge att man inte kan förutse långsiktiga effekter. Även Vetenskapsrådets granskning och sammanställning av svensk forskning öppnar för att mer forskning krävs innan man med säkerhet kan säga att elektromagnetisk strålning är helt ofarlig för människan.

I det här sammanhanget är det värt att notera att det finns två olika hälso-problem som man inte ska blanda ihop. Å ena sidan kan den som utsätts för elektromagnetisk strålning under lång tid eventuellt utsättas för hälsorisker som ökad risk för cancer eller andra sjukdomar. Å andra sidan har vi alla människor med elöverkänslighet som redan i dag upplever symtom när de kommer i kontakt med elektromagnetisk strålning.

Sanningen är att vi inte vet vad som händer med hälsan efter långvarig exponering för strålning, att vissa vetenskapliga studier visar att det finns en påverkan medan andra pekar i en annan riktning.

4 Forskning om elektromagnetiska fält och ohälsa

Man kan alltså inte bortse från att det finns hälsorisker i samband med exponering för elektromagnetiska fält. Det är oroande att forskningen om sambandet mellan elektromagnetisk strålning och hälsa präglas av låsta positioner och infekterade konflikter.

På regeringens uppdrag genomförde Vetenskapsrådet 2004 en sammanställning och värdering av svensk forskning kring hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. Där konstateras det att den svenska forskningen generellt håller en tillfredsställande vetenskaplig kvalitet. Vetenskapsrådet anser dock att det finns ett flertal metodologiska problem och att viss forskning får mycket splittrade omdömen av andra forskare. Under 2004 bedömde man att ca 80 personer var engagerade i forskning kring elektromagnetiska fält och hälsoeffekter och att forskningen inte avvek från internationell forskning vad gäller karaktären. De medel som var tillgängliga för forskningen under 2004 var ca 9,5 miljoner kronor varav FAS var den största bidragsgivaren. Utöver

Fel! Okänt namn på

dessa medel bedömdes också att resurser tillfördes från de olika forskningsinstitutionerna genom lokaler, utrustning och personal. Vetenskapsrådets genomgång och analys av forskningen visar enligt vår mening på att det krävs mer resurser för forskning om hälsoeffekter och elektromagnetisk forskning. Precis som Vetenskapsrådet m.fl. efterlyser vi också en patientnära forskning av dem som drabbats av överkänslighet på grund av strålning. Vi menar att det finns skäl att, liksom flera länder i vår omgivning, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Mobiltelefoner

Alltfler använder mobiltelefon, inte minst barn och unga, såväl på arbetet som i hemmet. Det finns några fallrapporter om människor som utvecklat olika symtom vid användning av mobiltelefon, främst GSM-telefoner. Utifrån detta har en större studie gjorts med hypotesen att symtomen skulle vara vanligare hos dem med GSM-telefoner i förhållande till dem med NMT-telefoner. Studien kunde inte bekräfta detta. Vad studien fann var att den tid en person talade i mobiltelefon hade betydelse för olika symtom som t.ex. värmekänsla vid örat och huvudvärk.

I Storbritannien har beslut tagits om att alla mobiltelefoner ska förses med varning om hälsorisker. Det brittiska hälsodepartementet uppmanar konsumenterna till försiktighet eftersom de anser att det inte kan uteslutas att den elektromagnetiska strålningen från telefonerna är skadlig för hälsan. Varningstexten är särskilt riktad till barn.

Sladdlösa telefoner, s.k. dect-telefoner, kan ha lika hög grad av strålning som mobilmaster. Experter kan inte garantera att det är ofarligt och att till skillnad från mobiltelefoner, som bara avger strålning när de används, sänder de sladdlösa telefonerna ut strålning hela tiden. Vänsterpartiet anser att även Sverige bör införa varningstext på mobiltelefoner och dect-telefoner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet utvecklar sin politik om mobiltelefoner och strålning i en särskild motion.

6 Basstationer

En studie från Holland har visat att strålning från basstationer har påverkat människor i omgivningen med bl.a. huvudvärk och yrsel. Eftersom forskningen ännu så länge är bristfällig och varken har bekräftat eller förkastat möjligheten att strålning av denna art har effekter på hälsan måste viss försiktighet råda. I avvaktan på ytterligare kunskap om risker och gränsvärden krävs försiktighet när det gäller att bevilja bygglov för mobiltelefonmaster.

Riksdagens beslut om att markägare, såväl privata som offentliga, som inte vill ha en basstation uppsatt på sin mark kan tvingas upplåta sin mark, har inneburit en stor svårighet för många elöverkänsliga. Det innebär att många elöverkänsliga blir som flyktingar i sitt eget land. Vänsterpartiet stod inte bakom regeringens förslag om ändringar i ledningsrätten och anser att konsekvenserna av beslutet måste belysas ur elöverkänsligas perspektiv. Regeringen bör därför se över vilka konsekvenser lagändringen inneburit för elöverkänsliga och komma med förslag på hur dessa funktionshindrade ska kunna få en rimlig boendesituation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Elöverkänslighet

Allt fler människor upplever elöverkänslighet av varierande grad. Orsaken till dessa besvär har diskuterats flitigt, och inte sällan har den enskilda människan hamnat i kläm och behandlats på ett ovärdigt sätt. Det finns ännu inte någon samstämmig förklaring till elöverkänsligheten.

Många människor upplever sig som missförstådda och utsatta samtidigt som arbetsliv och familjeliv drabbats av den enskildas ohälsa. Symtomen på överkänslighet kan vara huvudvärk, stress, sömnproblem, hudbesvär, smärta och muskelbesvär. Enligt Elöverkänsligas förbund (FEB) lider 180 000 svenskar av elöverkänslighet i olika hög grad. FEB är en handikapporganisation inom Handikapporganisationernas Samarbetsorgan (HSO) och har 2 400 medlemmar.

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd kan inte elsanering för att hjälpa elöverkänsliga tas ur det statliga bidraget för bostadsanpassning. Elöverkänslighet är förvisso inte vetenskapligt bevisad, men eftersom fler och fler människor, särskilt kvinnor, trots allt är elöverkänsliga, så framstår denna inskränkning som felaktig. Därför bör stödet till bostadsanpassning även kunna användas till åtgärder för att elöverkänsliga ska kunna bo kvar i sina hem. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Är elöverkänslighet en sjukdom?

De elöverkänsliga måste ibland lämna sitt arbete på grund av omfattande besvär samtidigt som de nekas sjukpenning. Elöverkänsliga kan inte vistas i elintensiva miljöer och därmed oftast inte heller på sin arbetsplats. De är i regel inte berättigade till sjukpenning även om elöverkänsligheten är diagnostiserad och läkare sjukskrivit patienten. Dessa människor kan därför hamna mellan två regelverk.

Flera försäkringskassor har inte godkänt elöverkänslighet som sjukdom. Inledningsvis kan sjukpenning utgå, men efter utredning kan den dras in om

Fel! Okänt namn på

diagnosen är elallergi. Det betyder att personer som inte kan vistas på sin arbetsplats hänvisas till socialbidrag.

Dessa skillnader i försäkringskassornas bedömning är oacceptabla och bör åtgärdas. Sedan 1 januari 2005 är de 21 försäkringskassorna inte längre självbestämmande enheter utan utgör nu tillsammans en statlig myndighet Försäkringskassan. Ett syfte med det är bl.a. att skapa enhetlighet i bedömningarna. Vi menar att i samband med att det nu finns en statlig myndighet med uppgift att bl.a. skapa gemensamma riktlinjer för bedömningar bör den få i uppdrag att särskilt se över enhetligheten och rättssäkerheten i bedömningarna vad gäller elöverkänslighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Elöverkänsliga personer kan inte heller få sin skada bedömd som arbets-skada. Även detta är oacceptabelt. Symtomen på elöverkänslighet bör kunna betraktas som grund för bedömning av arbetsskada. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En grundläggande orsak till svårigheten att få sin elöverkänslighet godkänd som sjukdom eller arbetsskada är att det i dag inte finns en vedertagen definition samt att Socialstyrelsen inte godkänt elöverkänslighet som diagnos. Vi anser att detta måste åtgärdas då det i dag innebär att många människor får leva i utanförskap för att man inte kan enas om orsaken till symtomen. För att återigen referera Vetenskapsrådets rapport så innebär inte ett underkännande av orsaksförklaringen till en sjukdom att den inte föreligger hos den enskilda individen. Vi menar därför att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att klassificera och definiera elöverkänslighet utifrån symtom. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att forskningen om elöverkänslighet måste breddas och fördjupas. Oavsett om det går att finna ett vetenskapligt stöd eller inte för att det är strålningen som är orsaken så finns det ett stort behov av att ta reda på mer om vilka andra faktorer som kan bidra till elöverkänslighet. Det krävs en allsidig forskning där tekniker, medicinsk kompetens av alla slag och människor som upplever dessa problem samarbetar. Forskningen bör också inriktas mot att dokumentera och utvärdera åtgärder för rehabilitering och symtomlindring. Det behövs en fortsatt forskning för att vetenskapligt fastställa elöverkänslighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Konsumentverket

Konsumentverket har en viktig roll vad gäller säkerhet och test av olika produkter och kan därigenom ge producentoberoende information. Inom området elektromagnetisk strålning återfinns produkter som väl kan inrymmas inom Konsumentverkets ansvarsområde, t.ex. mobiltelefoner. Det är inte minst viktigt utifrån att så många människor känner en oro inför eventuella biverkningar av alltför flitigt användande. Vi menar därför att Konsumentverket bör ges i uppdrag att intensifiera sitt arbete med att testa produkter såsom mobil-

Fel! Okänt namn på

telefoner, dect-telefoner och motsvarande. Det bör då exempelvis framgå vilka strålningsvärden som mobiltelefonen har. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Krav på produkter vid statlig upphandling

Staten har en viktig roll vid upphandling av olika produkter. Genom sitt agerande kan man vara föregångare för den egna politiken på bl.a. miljöområdet. Det skulle också vara möjligt när det gäller elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter. TCO Development har utvecklat ett märkningssystem vad gäller den mobila arbetsplatsen där bl.a. mobiltelefoner ingår. De har testat strålningsvärden, utformning av och ämnesval i själva telefonen och utformat rekommendationer. TCO Development var det företag som för några år sedan framgångsrikt stod bakom kampanjen som lett fram till säkra datorskärmar på många arbetsplatser. Nu har man alltså tagit nästa steg och gjort motsvarande arbete med mobiltelefonerna. Vi menar att det finns all anledning att staten går före och visar att man vill premiera säkra produkter även när det gäller elektromagnetiska strålningskällor. Enligt regeringens egna miljömål innebär en säker strålmiljö att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning i den yttre miljön. Tre delmål anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö-kvalitetsmålet. Delmålen gäller utsläpp av radioaktiva ämnen, hudcancer orsakad av solen samt risker med elektromagnetiska fält.

Vi menar därför att det finns goda skäl att staten i samband med upphandlingar tillämpar de värden som TCO Development utformat för mobiltelefoner. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 oktober 2006

Elina Linna (v)

Torbjörn Björlund (v)

Egon Frid (v)

Eva Olofsson (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

LiseLotte Olsson (v)